

Hanke saa rahoitusta
Euroopan unionin ohjelmasta
Rights, Equality & Citizenship

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

TASA-ARVOKUULEMINEN ROMANINAISILLE JA -MIEHILLE 22.5.2017

Yhteenveto

Kuuleminen 22.5.2017

- Kuulemistilaisuus oli osa EU:n rahoittamaa Sanoista tekoihin -hanketta
- Tilaisuus keräsi paikalle 24 osallistujaa
- Tilaisuudessa työskenneltiin osallistavalla menetelmällä romaninaisten ja -miesten työpajoissa eri teemojen ympärillä

Romanien tasavertainen osallisuus ja edustuksellisuus

- Romaniyhdistysten puheenjohtajista, romaniasiain neuvottelukuntien pj- ja vpj-paikoilla naisten vähemmistössä.
- Nuoret naiset jäävät usein sivuun.
- Täysin mies- tai naisvaltaisia yhdistyksiä, mutta myös yhdistyksiä, joiden hallinnossa ja työntekijäkunnassa sukupuolten tasa-arvo on edustuksellisuuden näkökulmasta kunnossa.
- Yhdistyksissä naisten ja miesten osuus vapaaehtoistoiminnassa ja toiminnassa voi olla merkittävä vaikka hallituspaikkoja jakaessa ei olisi huomioitu sukupuolijakaumaa.
- Romaninaisten aktivismilla on pitkät juuret 1900-luvun hengellisen ja humanitaarisen yhteisöavun ajoilta.
- Tasa-arvo parantunut viime vuosina järjestöissä.

Romanien tasavertainen osallisuus ja edustuksellisuus

- Suuri osa romanien tasa-arvokysymyksiä koskevasta keskustelusta käydään romaniyhteisön ulkopuolella ja romanien suora osallisuus tässä keskustelussa on ollut perinteisesti vähäistä.
 - Keskustelua leimaa usein kielteiset mielikuvat ja ongelmakeskeisyys: todellisuus vääristyy mediassa ylilyöntien myötä ja silloin on yleensä jonkinlainen nopean toiminnan vaatimus. Toisaalta suuri osa kansasta ei halua osallistua julkisiin keskusteluihin.
- Tulisi laajentaa alueellisen vaikuttamisen kenttää, ei ainoastaan valtakunnallista toimintaa.
- Perinteisestä romaniudesta jonkin verran poikkeava nk. ”uusmustalaisuus” jossa sukupuolittuneet roolit ja rooliodotukset hallitsevat on alkanut määrittää joissain perheissä tasa-arvoajattelua.
- Voimavara: On olemassa romaniedustajia joilla on valmius osallistua tasa-arvotoimijoiden työhön

Romanien tasavertainen osallisuus ja edustuksellisuus

Toiveita tasa-arvoa edistävien tahojen suuntaan:

- Tiedonkulun kehittäminen
- Pysähdytään pohtimaan sitä, mikä kohderyhmä puuttuu tilaisuuksista ja eri toiminnoista.
- Matalan kynnyksen periaate: Oikeanlainen kieli ja viestin konkretisoiminen arjen esimerkein.
- Monipuolistetaan viestintää ja etsitään uusia tavoittamiskeinoja.
- Laajennetaan niiden tilaisuuksien valikoimaa joilla osallisuutta toteutetaan käytännössä esim. lapsille ja nuorille suunnattuja tapahtumia on liian vähän.

Tasa-arvo työelämässä

- Miehet usein tasa-arvoisempia, sillä naisiin kohdistuu enemmän ennakkoluuloja mm. vaatetuksen vuoksi.
- Onko tiukkoja/vahvoja sukupuolittuneita rooleja aiemmin ollut vai ovatko ne tulleet romaniyhteisön ulkopuolelta liittyen ammatinvalintaan?
 - ilmenee mm. opinto-ohjauksessa, työharjoittelu- ja kokeilupaikkojen haussa ja tarjonnassa, kuntouttavassa työtoiminnassa, palkkatukityössä ja oppisopimuksissa.
- Työelämän tasa-arvokysymyksistä ja oikeuksista tarvitaan lisää tietoa.
- Sekä naisten että miesten voi olla vaikea haastaa vallitsevaa roolijakoa.
- Naisten kynnys työllistymiseen voi toisaalta olla matalampi kuin miesten, koska toimiminen kodin piirissä ja lasten kautta laajentaa osallistumista eri elämänaloilla. Naisilla on myös kyky luovia perheen ja työelämän välillä.
- Työvoimapalveluiden työntekijät tuntevat heikosti romanimiesten ammatinvalintaan vaikuttavia tekijöitä ja preferenssejä. Tasa-arvo työvoimapalveluissa on usein riippuvainen muista tekijöistä kuin romaneista kuten koulutuksesta, ammatista ja työkokemuksesta.

Tasa-arvo työelämässä

Miten voin omalla toiminnallani tukea läheiseni työssäkäyntiä?

- Käytännön apua ja tukea tarjoten esimerkiksi suvun kesken isovanhemman roolissa.
- Verkostomaisella otteella työnhakuun.
- Rohkaisten, auttaen, jakaen, ohjaten, taustatuella, sallien ja kunnioittaen.
- Tuessa on myös alueellisia eroja esimerkiksi siinä kuinka hyväksytään työpukeutuminen.

Millaisia kulttuurisia muutospaineita naisten ja miesten työllistymisestä seuraa?

- Perhearki hakee paikkaansa.
- Uudenlainen aikatauluttamisen tarve elämässä.
- Roolit joutuvat muutokseen kotona ja työelämässä.

Tasa-arvo koulutuksessa

- Periaatteessa ei miesten ja naisten ammatteja, mutta käytännössä miehet ja naiset hakeutuvat usein tietyille aloille esim. tekniikka (miehet), hoitoala (naiset)
- Oma kiinnostus ja asenne sekä koulutuksen saatavuus alueella ratkaisevaa.
- Miesten motivoiminen koulutukseen on osoittautunut vaikeammaksi sekä perus- että ammatillisessa opetuksessa alan ammattilaisille ja romaneille itselleen. Puuttuu innostava esimerkki nk. menestystarinat ja niiden jakaminen (Oulun lukio-opas oli askel oikeaan suuntaan).
- Tärkeää koulutuksen tasa-arvon kannalta on vanhemmuuden ja isovanhempien tuen merkitys.
- Tarpeen suunnitella yksilöllisiä polkuja, kartoittaa mahdollisia tuen tarpeita ja lisätä sallivuutta
 - Myös myönteisiä esimerkkejä siitä, että koulu ja oppilaat tukevat romaneja

Hyvinvointi ja terveys

- Samoja ongelmia palveluihin pääsyssä kuin pääväestöllä mm. palvelujen ruuhkautuminen.
- Ongelmia yleensä palveluissa, joita naiset tai nuoret perheet käyttävät. Esimerkiksi neuvolatoiminnassa ja perhepalveluissa on romaneja koskevan tiedon puutteita.
- Julkisten terveystalveluiden saatavuudessa on ongelmia etenkin mielenterveys- ja päihdepalveluissa: eivät aina osaa kohdata romanien avun tarpeita. Puuttuu tietoa kulttuurista ja yhteisön elämästä.
- Terveystalveluihin hakeutumisessa on myös historiallisia rasitteita esim. bakteerikammo, luottamuspuula tai se että hakeudutaan liian myöhään erikoissairaanhoidon piiriin.
- Nykyään osa vanhemmista romaneista kokee palvelujen sähköistymisen ongelmana
- Naiset osaavat jo käyttää ja vaatia myös läheisilleen terveystalveluita. Yksinäisten ja eristyneiden miesten tilanne on olennaisesti heikompi.
- Panostuksia erityisesti romanimiesten terveys- ja hyvinvointitietoisuuden kehittämiseen esim. liikunta- ja ruokavalio-ohjauksella sekä yleisellä terveystalvelistuksella. Osalla tiedot ovat jääneet puutteellisiksi heikon koulutustaustan vuoksi.

Hyvinvointi ja terveys

Tärkeitä romanimpiesten ja -naisten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä

- Elämäntavat mm. liikunta, ruoka ja lepo vaikuttavat myönteisesti/kielteisesti
- Asumiseen liittyvät ongelmat esim. ahtaasti asuminen, asunnon löytämisen vaikeus sekä asunnottomuus heikentävät hyvinvointia arjessa etenkin lapsiperheillä.
- Taloudellinen epävarmuus ja lapsiperheköyhyys heikentävät terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa. Ruoka-apu keskittyy suuriin kaupunkeihin eikä tavoita kaikkia ja monilla tulee myös ylpeys vastaan ruoka-avun kohdalla. Kaupunkiköyhyys on erilaista kuin maaseutuköyhyys.
- Taloudellista epävarmuutta ja velkaantumista aiheuttavat usein myös panostaminen hautajaisiin ja niistä aiheutuvat pitkäkestoiset ongelmatilanteet etenkin jos suvusta menehtyy useita henkilöitä lyhyen ajan sisällä. Tässä kyseessä on myös arvovalinta.

Kulttuuriset perinteet

- Perheissä esimerkiksi lapset saattavat olla epätasa-arvoisessa asemassa mutta tämä toki perhesidonnaista.
- Koti on perinteisesti ylpeyden aihe, hyvinvoinnin ja vaurauden peili.
- Vahvin voima on esimerkin ja opittujen mallien voima.
- Kasvojen menettämisen pelko on yllättävän yleistä miesten keskuudessa.
- Naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon vaikuttaa liian varhainen itsenäistyminen ja perheen perustaminen. Tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä että nuoret haluavat omaa tilaa ja vapautta, jota voi olla vähän lapsuuskodissa tarjolla.
 - Koskee etenkin tyttöjä. Tytöiltä vaaditaan edelleen enemmän monissa perheissä.

Kulttuuriset perinteet

- Perinteisessä patriarkalisessa kulttuurissa huomattavissa muutoksia: erot miesten ja naisten välillä kaventumassa mm. isät mukana enemmän perhe-elämässä.
- Roolijako myös liukuva esim. miehet saattavat auttaa lapsia naisia enemmän koulunkäynnissä.
- Kulttuuriperinteiden päivittämisen tarve on monien mielestä vahva.
- Tasa-arvokehitys yhteiskunnassa vaikuttaa myönteisesti myös romaniyhteisöön.

Jo nyt havaittavissa muutoksia perheissä

- Hengelliset arvot ja kouluttautuminen ovat tuoneet paljon myönteistä tasa-arvoisuuden ja arjen tasavertaisuuden osalta.
- Naisten jaksaminen kouluttautumisen/työn ja kodin hoito- ja hoivavastuun yhdistyessä on noussut uudenlaiseksi kysymykseksi, koska romaninaisilla on osin nykytilannetta vastaamattomia ideaaleja. Osa saattaa ”sairastua suorittamiseen ja vahvuuteen”.
- Isät ovat enemmän mukana perhe-elämässä kuin aiemmin.

Ennakkoluulot ja niiden ylittäminen

- Miehiin kohdistuu naisia vähemmän ennakkoluuloja, toisaalta miesten näkeminen ”hevosmiehinä ja autokauppiaina”, vaarallisina ja väkivaltaisina.
- Romaninaiset alttiita moniperustaiselle syrjinnälle ja heihin kohdistuu ennakkoluuloja mm. vaatetuksen vuoksi.
- Vaatetus tekee erilaisuudesta näkyvää.
- Palveluiden työntekijöiden ennakkoluuloisuus ja asenteellisuus ylläpitää romanien omaa epäluuloisuutta ja luottamuspulaa viranomaisia kohtaan.
- Potentiaalisia uhkia on olemassa myös esim. yhteiskunnallinen radikalisoituminen pääväestön parissa.

Ennakkoluulojen ylittäminen

- Naisia pitäisi saada enemmän julkisuuteen ja syrjintään liittyviä kanteluita tulisi tehdä näkyvämmiksi.
- Asennekasvatuksen paikka on sekä yhteisön sisällä että sen ulkopuolella.
- Huom! Asiat eivät aina selity kulttuurilla.
- Tiedottaminen ja media ovat avainasemassa.

Lisätietoa teemasta

Tasa-arvovaltuutettu: tasa-arvo.fi

- tietoa tasa-arvolain valvonnasta
- esimerkkitapauksia
- hyödyllistä luettavaa, mm. usein kysytyjä kysymyksiä syrjinnästä

STMn tasa-arvosivut: stm.fi/tasa-arvo

- tietoa lainsäädännöstä, sukupuolivaikutusten arvioinnista ja tasa-arvopolitiikasta

THL: Tasa-arvotiedon keskus: thl.fi/sukupuolten-tasa-arvo

- tietoa hankkeista, julkaisuista, tilastoista, väitöskirjoista yms.
- tasa-arvotietoa eri elämänalueilla mm. työ, koulutus ja hyvinvointi

Sanoista tekoihin -hanke: romani.fi/sanoista-tekoihin

- tietoa hankkeesta
- tilaisuuksien materiaaleja